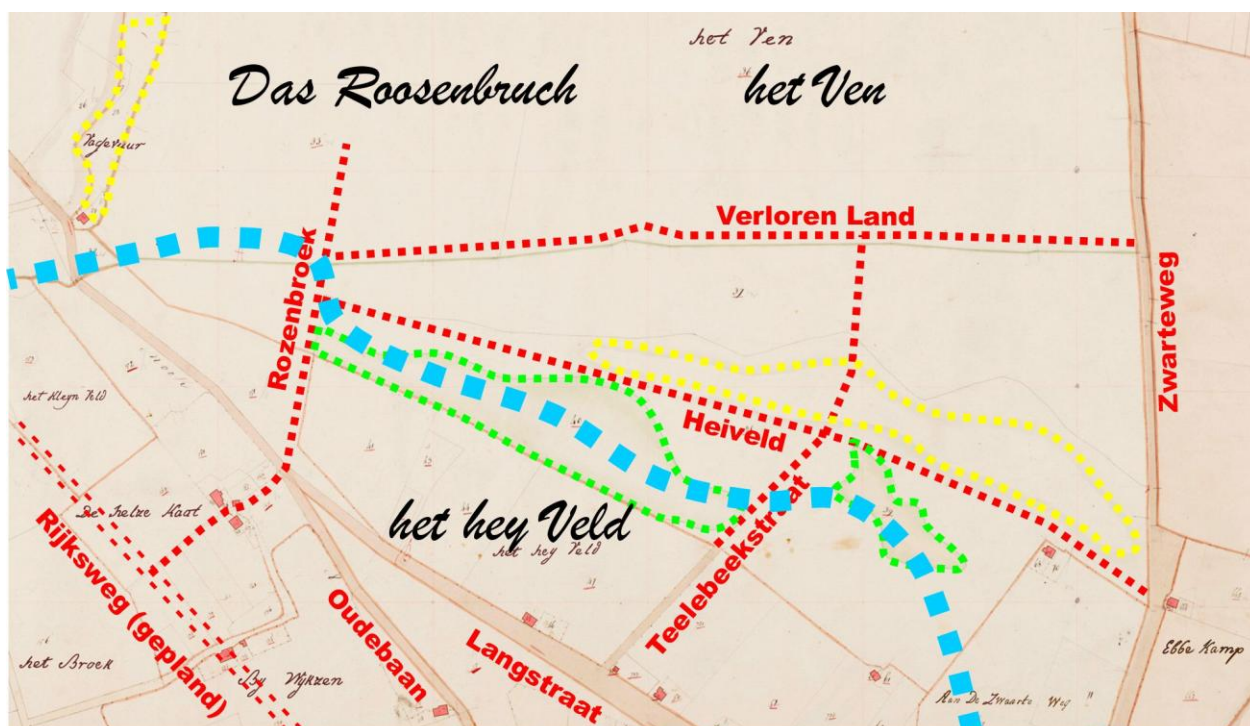

Het Heiveld, het Rozenbroek en 't Vèn

Elders in deze 'Op de Milsbèk' kunt U het artikel lezen dat Willeke de Haas heeft geschreven over 50 jaar Laagland. In de vorige drie uitgaven van 'Op de Milsbèk' heb ik geschreven over gebieden met oude namen in Milsbeek. Als aanvulling op het artikel van Willeke beschrijf ik hier hoe het Laagland en de omgeving ervan ontstaan zijn.

Een interessante bron van informatie over Milsbeek en omgeving zijn de kaarten van het Kleefse kadaster, die mooi de situatie weergeven rond 1732. Wat het eerste opvalt is het contrast van de hoge heuvels van de Sint-Jansberg en het Reichswald met het aan de voet ervan gelegen moerasgebied. De kaarten tonen dat op de plaats van de villa van de baronnen Van Verschuer toen al twee boerderijen waren. De Helkuil is aangegeven en op de plek van de Drie Vijvers was een beek met de naam 'Die Spohr Beek' die beneden uitmondde in het moeras. Enkele honderden meters ten oosten van de Zwarteweg kwam een beek omlaag uit het Reichswald, de 'Flier Beek'.

Beneden langs de Helweg was boerderij 'Die Hölle' vermeld. Het moerasgebied had drie namen: bij de Hel 'Der Höllische Pass', ten oosten van de Zwarteweg 'das Herren Vehn' en ten westen van de Zwarteweg tot aan het Vagevuur 'das Roosen Bruch'. Ook de Tranchotkaart van 1802 vermeldt het hele gebied ten noorden van het Verloren Land en ten westen van de Zwarteweg als 'Rosenbruch'. Maar veel Milsbekenaren noemden die streek "'t Vèn": ik ging in mijn jeugdjaren met mijn opa "de mökke voere op 't Vèn"; deze liepen daar in een weiland bij de stenen brug over de Tielebeek.

De kaart hierboven toont de situatie een kleine eeuw later; het is een kaart van het Nederlands kadaster rond 1840. De kaart toont slechts enkele wegen, namelijk de Zwarteweg, de Oudebaan en de Langstraat. Ook is het zuidelijke stuk van de Teelebeekstraat getekend. Bijna onzichtbaar is met zeer dunne lijnen de geplande Rijksweg aangegeven die ik met rode streepjes heb verduidelijkt. Zelf heb ik met rode stippellijnen nieuwere wegen ingetekend: Heiveld, Rozenbroek, Verloren Land en de verlengde Teelebeekstraat. De twee gebieden met de gele stippellijnen zijn de heuvels, rivierduinen, van het Vagevuur en ten noorden langs de huidige weg Heiveld. De Kleefse kadasterkaart vermeldt deze in 1732 als 'Oksen Berge' en laat deze doorlopen aan de overkant van de Zwarteweg tot bij de Potkuilen, waar nu nog de 'Ossenberg' is.

Ten noorden van het Verloren Land was het dus laag en nat. De Tielebeek langs de huidige weg Rozenbroek bestond toen nog niet, maar wel de beek langs het Verloren Land. Deze begon bij de Zwarteweg en volgde vanaf het Rozenbroek hetzelfde traject als de huidige Tielebeek. Het deel van de beek in het Koningsven, bij de Diepen en langs de weg Rozenbroek is pas begin 20^e eeuw gegraven.

Ook ten zuiden van de huidige weg Heiveld was het nat. De kaart toont daar twee moerassen, die ik met de groene stippellijnen heb verduidelijkt. Dit zijn restanten van een zeer oude arm van de Rijn waar later ook de Niers door stroomde. Dit oude stroomdal begint bij 'Den Dam' bij Ven-Zelderheide en gaat noordelijk langs de Aaldonk en de Onderkant. Ouderen onder U weten ongetwijfeld nog dat langs de Langstraat bij de Zwarteweg een natte laagte was, de 'Snepse Siep', waar nu de huizen Langstraat 2 t/m 12 staan. De Snepse Siep ontwaterde via een duiker onder de Zwarteweg door en dan via de Ossenbergse Beek naar de Kroonbeek, nu Milse Beek. De Ossenbergse Beek bestaat nog en ligt in het oude stroomdal.

Vanaf de Snepse Siep ging de laagte verder door het veld richting Heiveld en via de moerassen op de kaart naar de Tielebeek. Vandaar volgde het oude stroomdal de huidige loop van de Tielebeek tot aan de Rijksweg. De strook grond tussen de Vagevuurweg en de huidige Tielebeek waar nu de huizen staan, was rond 1960 een nat en laag gelegen weiland, vergelijkbaar met de Snepse Siep. Aan de overkant van de Rijksweg ging het stroomdal verder langs Plasmolen en via de Molenbeek naar de Maas bij Mook.

De moerassige strook ten zuiden van de weg Heiveld was eigendom van de gemeente en werd rond 1850 verkocht aan boeren in de omgeving. Door de koop waren de boeren verplicht de moerassen te ontginnen. Rond 1960 stonden de weilanden in dit gebied 's winters nog vaak blank.

Tussen de moerassige strook en de Langstraat was het hoger. Dit gebied was in de achttiende eeuw nog 'Gemeine Sandt Heijde'. In 1792 verkocht de gemeente deze heide die daarna door de kopers werd ontgonnen; de percelen zijn op de nieuwere Kleefse kadastrale kaart vermeld als 'Neue Colonije'. Op de Nederlandse kadastrale kaart van 1826 is het westelijke deel van dit gebied vermeld als 'het hey Veld'. Dit gebied lag op de plek waar nu het hogere deel van het Gagelveld en de Kerstenberg liggen, hier was dus het oorspronkelijke 'Heiveld'. Het oostelijke gebied ten zuiden van het Heiveld werd toen 'Aan de Zwarte Weg' genoemd.

Het westelijke gebied tussen het heiveld en het Verloren Land maakte dus deel uit van de oude bedding van de Rijn en de Niers. Nog rond 1900 werd dit als laag en nat aangegeven op de kaarten wat goed past bij de naam 'Laagland'. Na de kanalisatie van de Tielebeek werd de waterafvoer verbeterd en het gebied minder nat. De grondwaterspiegel is er echter nog steeds vrij hoog.

De wat hogere delen van het Laagland kwamen in gebruik als bouwland en de lagere als weiland. Het meest westelijke deel tussen het Heiveld en het Verloren Land was in mijn jeugd jaren beplant met kerstbomen, sparren, waarvan er nu nog een aantal tussen de woningen staan.

Teun Theunissen